

מדינת ישראל

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' שפות

אסופת הרצאות משיבות אגף א' שפות

אסופת הרצאות

שנה"ל תשע"ח

ליקוט ועריכה - ג'נט גליצקי

עמ'

שם ההרצאה

3	רב אורייניות בשירות תחומי הדעת
5	מודעות לשונית ככלי להבנה הדדית וללימוד שפות
7	להכיר את המצוי בדרך (גם) אל הרצוי: שפה ואוריינות בבתי הספר בישראל
9	האדם החשוב: תמורות בעידן הטכנולוגי
11	אוריינות והוראת כתיבה בעידן הדיגיטלי
12	רכישת שפה ראשונה ושפות נוספות לאור עקרונות הבלשנות המודרנית
14	נוף לשוני בישראל: הקשרים חינוכיים וחברתיים

רב אורייניות בשירות תחומי הדעת

כ"ז באלול תשע"ז, 18 בספטמבר 2017

ד"ר עליזה עמיר והלה אתקין

ד"ר עליזה עמיר בעלת תואר Ph.D בלשון עברית מאוניברסיטת בר אילן, מרצה במחלקה ללשון עברית ובחוג לחינוך במכללה האקדמית אחוה. ד"ר עמיר חוקרת בתחומים הבאים: הלשון העברית והוראתה (השיח הדבור והשיח הכתוב) בבית הספר היסודי והעל-יסודי, אוריינות גנרית ודיסציפלינרית. מחקריה נשענים על תאוריות מתחום חקר השיח, פרגמטיקה דיאלוגיות ופיתוח מקצועי של מורים.

הלה אתקין מהפיקוח על הוראת העברית, מרצה במכללת אורנים ודוקטורנטית באוניברסיטת בר אילן. תחומי מחקר: הלשון העברית והוראתה (השיח הדבור והשיח הכתוב) בבית הספר והעל-יסודי, אוריינות גנרית ודיסציפלינרית. מחקריה נשענים על תאוריות מתחום חקר השיח, פרגמטיקה דיאלוגיות ופיתוח מקצועי של מורים.

מהי אוריינות?

בעבר הוגדרה האוריינות כיכולת לקרוא ולכתוב. ב-The New London Group 1996- הגדירה את האוריינות כהשתתפות מלאה בחיים ציבוריים, קהילתיים וכלכליים, ועל כן היא משקפת ריבוי של סוגי שיח וסוגי ייצוג או אופנויות, ובכללם ייצוג חזותי, קולי מרחבי, התנהגותי ועוד.

כיום אדם נחשב אורייני כאשר הוא רוכש את הידע המהותי ואת המיומנויות המאפשרים לו לעסוק בכל הפעילויות שבהן נדרשים קריאה, כתיבה וחישוב מספרי. זאת כדי לתפקד ביעילות בקבוצה ובקהילה (unesco, 2005)

ע"פ פיז"ה (2018) אוריינות היא היכולת של תלמידים ליישם ידע וכישורים שרכשו בתחומים שונים בחיי היום יום, וכן לנתח, להסיק ולהסביר בצורה יעילה את הדרכים שבהן הם ניגשים לבעיות, מפרשים אותן ומוצאים להן פתרונות במגוון מצבים.

אוריינות קריאה היא יכולת הפרט להבין טקסטים כתובים, להשתמש בהם, להעריך ולבקר אותם ולעסוק בהם כדי להשיג את מטרותיו, לפתח את הידע והפוטנציאל שלו ולהיות חלק מהחברה (פיז"ה 2009).

אדם בעל אוריינות קריאה יודע להעריך את הקריאה ולהשתמש בה למטרות שונות. לפיכך אחת ממטרות החינוך היא לטפח לא רק את מיומנויות הקריאה, אלא גם את העיסוק בקריאה. עיסוק בקריאה בהקשר זה משמעו מוטיבציה לקרוא והוא מורכב מאשכול שלם של מאפיינים רגשיים והתנהגותיים הכוללים עניין בקריאה והנאה ממנה, תחושת שליטה כלפי החומר הנקרא, מעורבות בממד החברתי של הקריאה וקריאה מגוונת ותכופה.

החל מפיז"ה 2015 ההגדרה כוללת גם שליטה בטקסטים דיגיטליים. לפי תפיסה זו, קריאה היא הבסיס להשתתפות מלאה בחיים הפוליטיים, הכלכליים, הקהילתיים והתרבותיים בחברה בת ימינו.

טיפול כשירות לשונית במאה ה-21 (Schleicher, 2017) - חשיבה גלובלית, ביקורתית, הבניה של ידע, עבודת צוות, פתרון בעיות, התמודדות עם עמדות שונות, למידה רב תחומית, פיתוח הדמיון והיצירתיות, חשיבה על אתיקה, אחריות, על גישות וערכים.

אם כן תפיסה מורחבת של המושג אוריינות כוללת קריאה, כתיבה, דיבור והאזנה. תפקוד מיטבי בסביבה לימודית אקדמית לצד השתתפות מלאה בחיים הכלכליים, הפוליטיים, הקהילתיים והתרבותיים בחברה בת ימינו.

המונח **רב אוריינויות** הוטבע באמצע שנות ה-90 על ידי The New London Group, מתייחס לאוריינות בהקשר תאורטי ופדגוגי ומדגיש שני היבטים מרכזיים של אוריינות: העושר הלשוני וריבוי האופנויות של ביטוי וייצוג לשוני.

"בישראל נראה שהתלמידים אינם מוכנים מספיק להתמודדות עם סוגי הטקסטים המשמשים במקצועות השונים, ומכאן נובעת השאלה מה צריך לעשות כדי להכשירם להתמודדות כזו. בחטיבת הביניים יש ריבוי של מקצועות ונדרשת התמודדות עם תחומי דעת שונים ועם הטקסטים הייחודיים לכל אחד מהם.." (אולשטיין, 2012)

מכאן התוכנית הלאומית- שלהב"ת- שילוב של הבנה והבעה בתחומי הדעת

- המקצוע "עברית" קשור למרבית מקצועות הלימוד, ומשמש תשתית לתהליכי הלמידה.
- מיומנויות אורייניות החוצות דיסציפלינות מגלמות תפקיד מרכזי בשיפור הישגיו של התלמיד.
 - מיומנויות ייחודיות למקצוע
 - מיומנויות גנריות

מטרות התוכנית

- יצירה של שפת מושגים משותפת בין המורים מתחומי הדעת למורים לעברית ובין המורים לתלמידים
- פיתוח של מודעות מטה קוגניטיבית למיומנויות לשון, הבנה והבעה בקרב מורים ובקרב התלמידים

[קישור למצגת](#)

מודעות לשונית ככלי להבנה הדדית וללימוד שפות

כ"ו בתשרי תשע"ח, 16 באוקטובר 2017

מר יאיר אור

יאיר אור הוא חוקר ומרצה באוניברסיטת תל-אביב ובמכללת סמינר הקיבוצים, תלמיד מחקר בתכנית לחינוך רב-לשוני בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת תל-אביב. הוא מלמד בכמה מסלולי הכשרת מורים לאנגלית בארץ, וחוקר את תחום המדיניות הלשונית והוראת השפות עברית וערבית בישראל.

המודעות הלשונית הינה כלי פדגוגי וחינוכי המגביר את מודעותם הן של המורים והן של התלמידים כלפי המגוון התרבותי והלשוני ונועד לשפר את עמדותיהם בנושא זה. אין מדובר בהוראת שפה ספציפית, אלא בהתמקדות בהכרות עם שפות באופן כללי ורחב.

פיתוח המודעות הרב לשונית שם דגש בהיכרות של הלומדים עם סוגיות רב לשוניות, עם הזיקה בין רב לשוניות לחברה מורכבת מבחינה אתנית ומעמדית וכן עם סוגיות של הגירה, של שפות מורשת ושל אידיאולוגיות לשוניות.

אחת המטרות המוסכמות של המודעות הרב לשונית היא היכרות עם מגוון שפות ודיאלקטים שמרכיבים אינם נלמדים בבתי הספר וכן פיתוח מודעות לשונית ורפלקציה על לימוד השפה ועל שפת ההוראה בבית הספר. אחת מנטיות החוזק של התחום העכשווי הוא הנטייה המכילה והמכלילה שלו המתקשרת לתפיסות של סובלנות ופולורליזם ומקבלת מגוון עשיר של שפות ותרבויות.

מבחינה פדגוגית פעילויות בתחום המודעות הרב לשונית הן בד"כ מבוססות משימות ומתמקדות בהשוואות בין שפות או תרבויות שונות. פעילות זו הינה טרנס לשונית היות שהיא חוצה את הגבולות בין שפות. השימוש בחומרים רב לשוניים מאפשר לתלמידים לחשוב על הקשרים בין שפות, תרבויות, ההיסטוריה של שפות, שילובים ומעברים בין שפה לשפה וכד'. מכאן שהמוקד איננו לימוד של שפות וגם לא לימוד של מיומנויות שפתיות, אלא לימוד על המגוון הלשוני הקיים בעולם והבנת תופעת הרב לשוניות.

חשוב להתמקד בדוברים ולא בשפות עצמן- כיצד תלמידים רב לשוניים משתמשים בשפות כדי ליצור משמעות בעולמות הרב לשוניים שהם חיים בהם.

שלוש שאלות מרכזיות:

1. באיזה מסגרת או באיזה כיתות לימוד ראוי ללמד את התחום?
2. האם ראוי להציע את תחום המודעות הרב לשונית כמקצוע לימודים נפרד?
3. האם ראוי לכלול את התחום כחלק מן הלימודים במקצועות הלימוד האחרים, ואם כן- באילו מקצועות?

[קישור למצגת](#)

להכיר את המצוי בדרך (גם) אל הרצוי: שפה ואוריינות בבתי הספר בישראל

י"ז בחשוון תשע"ח, 6 בנובמבר 2017

פרופ' דורית רביד

פרופ' דורית רביד, פרופסור מן המניין לבלשנות ופסיכו-לינגוויסטיקה התפתחותית בבית הספר לחינוך ובחוג להפרעות בתקשורת באוניברסיטת תל אביב. חברה בוועדות לשון ואוריינות ארציות בישראל מן הגיל הרך ועד גיל תיכון. תחומי מחקרה העיקריים הם רכישת העברית כלשון אם, התפתחות האוריינות הלשונית, התפתחות שפה מאוחרת, רכישת האיות והתפתחות יכולות הפקה של טקסט.

מטרות החינוך הלשוני הן לקדם את יכולות ההבעה בע"פ ובכתב והבנת הנקרא.

בהקשר הישראלי יש לקדם יכולות אלה בעברית החדשה תוך התייחסות הולמת למקורותיה.

עקרונות כללים בשפה ובאוריינות לשונית

1. רכישה טבעית ותיווך מטפה – כל ילד יכול לרכוש שפה בהינתן התנאים: התפתחות/הבשלה וחשיפה. כמו כן וכל אדם בוגר יודע את שפת אמו.

ואיך זה קורה? 2 תיאוריות:

- א. ידע השפה נמצא באיבר מוחי ייחודי לשפה. זהו ידע מורש ומולד. (חומסקי)
- ב. ידע השפה הוא תולדה של אינטראקציה מורכבת בין כישורים קוגניטיביים כלליים לתשומה לשונית.

הכורח הטיפולוגי – לומד השפה שם לב למבנה הייחודי של השפה: אילו מבנים חוזרים על עצמם, אילו מבנים נושאים משמעות, המורפולוגיה העשירה בעברית, בעיקר השורש והבניין. כך לומדים לחשוב דרך ה"משקפיים" של השפה.

תפקיד הסביבה הביתית והמסגרת החינוכית

- א. כריית נתונים בהסתמך על שכיחות ומשמעותיות
- ב. תפיסת הילד כבן שיה
- ג. ייסוד מסגרות התייחסות בין מוען ונמען בעלי כוונות תקשורתיות

2. רכישת שפה והקניית האוריינות הלשונית

למידת קרוא וכתוב, מעבר לשימוש בכתיבה ובקריאה כמכשירים התקשורתיים העיקריים, מעבר לסגנון השיח של השפה הכתובה, שימוש באוצר מילים ובמבנים תחביריים מורכבים.

לסיכום: רכישת השפה הטבעית והקניית האוריינות הלשונית הינם תהליכים ארוכי טווח המתבססים על אותן יכולות קוגניטיביות ונזקקים לתשומה לשונית מרובה ומגוונת. הילד/ התלמיד נתפס כבן שיח ויש להתייחס לעברית הנרכשת כיום כשהיא נושאת רבים מעקבות העבר.

המלצות:

- ✓ **על המורים** להגיע להיכרות מעמיקה עם הידע על רכישת שפה, להבין את העקרונות של למידת שפה ורכישת האוריינות וליישם אותם בהוראה ובהערכה.
- ✓ **על התלמידים** לעסוק בשפה עיסוק מעמיק ומקיף בע"פ ובכתב, להשתמש בה ולחשוב עליה.

[קישור למצגת](#)

האדם החושב: תמורות בעידן הטכנולוגי

ט"ז בכסלו תשע"ח, 4 בדצמבר 2017

פרופ' יורם עשת

יורם עשת הוא פרופסור מן המניין במחלקה לחינוך ופסיכולוגיה, ראש תוכנית התואר השני בטכנולוגיות ומערכות למידה והמייסד של המכון לחקר חדשנות בטכנולוגיות למידה באוניברסיטה הפתוחה. מזה שנים רבות הוא חוקר היבטים קוגניטיביים וחברתיים-רגשיים המעורבים בלמידה בסביבות טכנולוגיות: אוריינות דיגיטלית, חשיבה אפיסטמית, קריאה דיגיטלית, הונאה אקדמית, ידידות דיגיטלית, משחקי מחשב ועיצוב והטמעה של טכנולוגיות במערכות חינוך.

האוריינות הדיגיטלית הינה מיומנות הישרדות למשתמש הנאיבי, אינטואיציה הפותחת "דלתות דיגיטליות" לעולם הידע. אנו נזקקים לאוריינות דיגיטלית בעבודה בסביבות דיגיטליות, בהערכת נתונים ומידע ובכתיבה אפקטיבית ומשמעותית.

המודל לאוריינות דיגיטלית: המיומנויות הכרוכות בעבודה בסביבות דיגיטליות

חשיבה צילומית חזותית- פענוח מסרים המיוצגים באופן חזותי. המבוגרים קפצו קפיצת מדרגה בשינוי בחשיבה הצילומית חזותית והדביקו את הפער מול הצעירים.

חשיבת שעתוק- יצירת ישויות חדשות משעתוק אלמנטים קיימים. זוהי האמנות של מחזור חומרים קיימים. כאן נבחן התפקוד היצירתי עם הטקסט והיכולת לייצר טקסט חדש עם משמעות חדשה.

חשיבה מסתעפת- זוהי חזרה לעולם אסוציאטיבי. הבניית ידע מפיסות ידע. יצירת גוף ידע שהגענו אליו מניווט לא לינארי בעולם הידע.

חשיבת מידע-חשיבה ביקורתית על מידע- אמנות הטלת הספק בעובדות –היכולת לקרוא מידע באופן ביקורתי ולהבדיל בין עובדה לפרשנות.

חשיבה חברתית רגשית- ניהול מושכל של תקשורת מקוונת- מערכות יחסים המחייבות את המשתמש ברכישת מיומנות חשיבה חברתית רגשית מזן חדש. בתקשורת הוירטואלית חסרים המון רמזים, וכאן באה לידי ביטוי היכולת לזהות מסרים העוברים אלינו במצב של לא face to face.

חשיבת זמן אמת- ביצוע פעולות מרובות בזמן אמת ובשטף גבוה- בזמן אמת "מפציצים" אותנו בהמון גירויים, וכאן בא לידי ביטוי האדם כמכונת חישוב- סינון ובדיקה של הנתונים. זוהי מיומנות קריטית ללומדים ולמלמדים.

אופיים של השינויים באוריינות הדיגיטלית לאורך זמן

- ✓ שיפור רב וצמצום פערים אצל המבוגרים בחשיבה הזותית ומסתעפת
- ✓ ירידה דרמטית בחשיבת מידע ובשעתוק אצל צעירים

מסקנות:

ניתן להסביר את השינוי הן באמצעות הגיל והן באמצעות ההתנסות. עיקר השינויים בחשיבה הדיגיטלית מוסברים ע"י ההתנסות.

[קישור למצגת](#)

אוריינות והוראת כתיבה בעידן הדיגיטלי

כ"ח בטבת תשע"ח, 15 בינואר 2018

פרופ' חנה עזר

פרופ' חנה עזר שימשה עד לאחרונה (סוף תשע"ז) בתפקידי ניהול בכירים במכללת לוינסקי לחינוך: רקטור, סגנית נשיאה וחברת הנהלה. בעבר הייתה דקנית הפקולטה לחינוך, אותה הקימה, ראש רשות המחקר והמשנה לראש המכללה לעניינים אקדמיים. מחקרה מתמקד ברב תרבותיות בחברה ובחינוך, בתפיסות של שינוי בהכשרת מורים, וכן באוריינות ובתפיסתה בקרב לומדים, מורים ואנשי אקדמיה.

הכתיבה בעידן הדיגיטלי

הכתיבה בעידן הדיגיטלי נמצאת ב"כל מקום". הטכנולוגיות הדיגיטליות מעצבות את הכתיבה ואת הלמידה של מתבגרים צעירים. הכלים מעודדים את המתבגרים לכתוב לעיתים מזומנות יותר בפורמטים שונים. מכאן שהכתיבה מחוץ לכותלי בה"ס הינה בלתי פורמלית ולצרכים תקשורתיים.

הכתיבה

הכתיבה היא מחשבה על הנייר. פעילות אינטלקטואלית מורכבת שבמהלכה הכותב בונה את הידע שלו באמצעות טקסט מקושר, מאורגן ורציף. זהו אמצעי תקשורתי, אמצעי ללמידה ולחשיבה ואמצעי לביטוי עצמי ולשחרור. ע"פ דו"ח הועדה האמריקאית לבחינת מצב הכתיבה, כתיבה היא ה-R המזוהה ועל כן ניתנו מס' המלצות לשינוי עמדות המורים ביחס לכתיבה. בין ההמלצות ניתן לראות שהכתיבה היא עניין נרכש ונלמד, ושמונים יכולים לסייע לתלמידים לשפר את כתיבתם.

כתיבה במאה ה-21 - המהפך השלישי בכתיבה בעידן הדיגיטלי

המהפך הראשון: הכתיבה כהליך

המהפך השני והשלישי: המחשב האישי, האינטרנט והמדיה החברתית חוללו מהפך בתהליך הכתיבה, ביעד הכתיבה ובמשמעותו של קהל היעד. הכתיבה הפכה לאפשרית יותר עבור הפרט והתאפשרה יצירתיות והתכוונות בכתיבה. הכלים הדיגיטליים אפשרו למשתמשים לכתוב, לייצר, לערוך ולחלוק רעיונות ולבחון מחדש את התכנים עם קהלי יעד ברחבי העולם.

זהות הכותב בעידן הדיגיטלי

כותבים ברשתות החברתיות כדי להשתתף. הכותבים יוצרים זהויות כותב בכך שבאים במגע ברשתות החברתיות. מרחב הכתיבה הופך להיות משמעותי, והתנהגות הכותב-ריזומטית.

תפקיד מערכת החינוך בכתיבה בעידן הדיגיטלי

הכתיבה נדרשת כיום כאמצעי תקשורתי במדיה החברתית. עלינו לזהות מודלים חדשים של כתיבה וליצור מודלים חדשים להוראה. למורים תפקיד חשוב בהבניית הכתיבה. היעדים של הוראת הכתיבה הם לעבור מכותיבה בלתי פורמלית לכותיבה פורמלית, מכותיבה אישית לכותיבה אקדמית ומהוראה מבוססת כיתה להוראה מותאמת וללמידה שיכולה להתרחש גם מחוץ לחדר הכיתה.

רכישת שפה ראשונה ושפות נוספות לאור עקרונות הבלשנות המודרנית

כ"ז בשבט תשע"ח, 12 בפברואר 2018

ד"ר ענת הורה

ד"ר ענת הורה היא בלשנית ופסיכו-בלשנית. חוקרת רכישה והתפתחות שפת אם ואוריינות לשונית לאורך הילדות ועד לבגרות. מחקרה עוסק בקשרים שבין הלשון לקוגניציה וכן התפתחות התפיסות והתיאוריות של ילדים ומתבגרים אודות הלשון הכתובה והדבורה. מרצה בתכנית לחינוך רב-לשוני באוניברסיטת תל אביב.

חלק א': רכישת שפת אם לעומת שפות נוספות

מה פירוש "לדעת שפה"?

שליטה ילידית **בליבה הלשונית**: פונולוגיה, מילון, מורפולוגיה ותחביר.

שליטה ילידית **באפיונים הפרגמטיים** של השפה: בשיח הרציף, בשיחה, בסלנג, במשלבים הגבוהים ובספרות.

השולט **בכל אלה** הן מבחינת ההבנה והן מבחינת ההפקה הוא דובר (משתמש) ילידי של השפה.

מי קובע מיהו "דובר ילידי של השפה"? דובר ילידי אחר של השפה.

קיימות דרגות שונות של ידיעת שפה:

- ידע לשוני של ילדים בשפת אם.
- ידע חלקי של שפה שניה/ זרה.

רכישת שפה ראשונה - מתרחשת כמעט בכל הקשר אפשרי. כל ילד רוכש לשון אם וכל ילד יכול לרכוש כל שפה. אפשר לרכוש יותר מלשון אם אחת בעת ובעונה אחת ובתקופות שונות.

- שלבי הרכישה הילידית באופן כללי דומים בכל השפות.
- סוגי השגיאות שהילדים מבצעים במהלך הרכישה הילידית דומים בכל השפות.
- רכישת הלשון הראשונה מתבצעת כאילו מאליה.
- רכישת הלשון הראשונה מתבצעת גם כשאין גירויים חיצוניים רבים.
- רכישת הלשון אינה תלויה בכישרון ספציפי.
- גם ילדים עם פיגור שכלי רוכשים לשון.

רכישת שפה ראשונה ושניה - מבוגרים לומדים שפה זרה/ שניה. גם ילדים יכולים ללמוד שפה שניה/זרה.

מה מבדיל בין רכישת לשון אם לבין למידת שפה זרה/שנייה?

- מי רוכש? רק ילדים לעומת כל אחד
- מתי נרכשת הלשון? גיל קריטי לעומת בכל זמן ועת לאורך החיים
- מה מידת ההצלחה/ הידע?
- דובר ילידי – 100% הצלחה לעומת תלוי בדרגות/רמות שונות של ידע
- מה נחוץ להצלחה? הבשלה/ חשיפה לעומת מוטיבציה/ מורה טוב
- מה מידת המאמץ הנדרש להצלחה ברכישה? שום מאמץ מיוחד לעומת תלוי
- עד כמה נחוצה חשיבה מטאלשונית מפורשת לתהליך הרכישה?
- מעט מאוד במיוחד בהתחלה לעומת נחוצה מאוד

מהם התנאים לרכישת שפה ראשונה?

- שני תנאים הכרחיים: הבשלה וחשיפה.
- "כמידת החשיפה, כך מידת הידיעה".
- כמה זמן ביום?
- מה אורך התקופה?
- כמה חושפים?
- כמה אינטראקציה?
- כמה סיטואציות חברתיות?
- באיזה תקופה בחיים?
- עד כמה החשיפה עשירה מבחינת אופנויות, סוגות ומשלבים?

מהם התנאים לרכישת שפה זרה/שנייה?

אם שני התנאים ההכרחיים לרכישת כל שפת אם: הבשלה וחשיפה- חסרים, הרי בכל סיטואציה אחרת לפנינו למידת שפה זרה/שנייה.

[קישור למצגת](#)

נוף לשוני בישראל: הקשרים חינוכיים וחברתיים

כ"ה באדר תשע"ח, 12 במרץ 2018

פרופ' אילנה שוהמי

מלמדת, חוקרת וכותבת במספר רב של נושאים הקשורים ברב לשוניות בחינוך ובחברה בתוכנית לחינוך רב לשוני באוניברסיטת תל אביב. אלה כוללים מגע, קונפליקט וזכויות וצדק לשוני של קבוצות לשוניות שונות בישראל ובעולם, מדיניות לשונית, ביצועים לימודיים של מהגרים בבתי ספר ובמקומות עבודה, מבחני שפה בהקשרים רב לשוניים וביקורתיים וכן את תחום הנוף הלשוני, המתיחס לייצוגים של שפות במרחבים ציבוריים בערים ובשכונות בישראל. בנוסף לנושאים הנ"ל פרופ' שוהמי (יחד עם ד"ר מיכל טננבאום) עומדת בראש פרויקט מחקרי ויישומי של פיתוח מדיניות רב לשונית למערכת החינוך בישראל (במימון המדען הראשי).

השפה במרחב- נוף לשוני כעדשה לחברה והשלכות לחינוך

הנוף הלשוני כולל כל דבר במרחב הציבורי הקשור לשפה. אף על פי שאנו מוקפים בשפות במרחב, קיימת התעלמות מוחלטת מכך בלימוד. העיר היא ספר הלימוד הכי אותנטי, ולא מסונן. הדגש הוא בד"כ על איך אנשים דוברים שפות ומשתמשים בהן, ופחות על איך הם בוחרים לייצג את עצמם. אחת השאלות המרכזיות היא מהם המסרים המועברים דרך נוף לשוני לגבי חברה, כלכלה, פוליטיקה, בלשנות וחינוך?

בה"ס **רב לשוני** צריך לכלול לימוד, הוראה ושימוש של מספר שפות הן בלימוד והן במרחב הציבורי של בית הספר. הדבר משקף שקיימת ההבנה שיש עוד אנשים במרחב. לאחרונה גם לתמונת, קולות, ריחות, פסלים, אתרי זיכרון, כתובות קעקע, אנשים- יש משמעות במרחב הציבורי. המילים הן רק מרכיב אחד של תקשורת במרחב.

המרחב הציבורי- כולל מספר שפות הבאות לידי ביטוי בשמות רחובות, שלטים, כתובות, לוח מודעות והוראות. במספר מקומות בעולם יש גם שימוש בלימוד שפות מהמרחב הציבורי.

השפה במרחב מרחיבה את המושג שפה כי היא כוללת לא רק מילים כתובות, אלא כל דבר השייך לרחובות, שכונות, ערים, שווקים, מוסדות לימוד וכד'. היא יותר אותנטית. התמקדות בשפה במרחב והניתוח שלה מגלים דברים מעניינים לגבי שפות ולגבי החברה. יש להגיע למצב שבו נהפוך את בה"ס למקום שישקף את המרחב, ושהתלמידים יפתחו מודעות ביקורתית למרחב. יש להגיע למצב שהמרחב לא צודק ולא מכליל גורם לאפלייה ולאי שוויון ואנו מעוניינים בשימוש במרחב הציבורי כמקור לניתוח וללימוד שפות וכן למצב שתלמידים מביאים שפה מהנופים הרב לשוניים שאותם הם מוצאים ואלה משמשים ללימוד שפות וכן לביקורתיות.

[קישור למצגת](#)